

SERÀ

Serà Energia Neta Serà Horta Sud

**Objectiu
estratègic 3
de l'Agenda
Urbana 2030**

Previndre i reduir els
impactes del canvi
climàtic i millorar la
resiliència

Tercera edició:
Maig 2023

SERÀ

Serà Horta Sud 2030 és una estratègia compartida impulsada per teixit associatiu, institucions públiques, empreses i universitats de l'Horta Sud, amb la finalitat de buscar solucions compartides als reptes de present i de futur.

En conseqüència, i compromeses amb el desenvolupament comunitari i humà de caràcter sostenible, 'Serà Horta Sud 2030' proposa una Agenda Urbana Comarcal compartida que faça possible l'assoliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) a l'Horta Sud, a través d'una metodologia oberta i extrapolable reconeguda pel Pacte Europeu pel Clima.

Amb la finalitat de reconstruir la comarca, 'Serà Horta Sud 2030' avança des del treball conjunt a partir dels indicadors desenvolupats en l'Observatori Comarcal 2030 i els consensos assolits en les taules de reconstrucció integrades pels diferents nivells de l'administració, la societat civil, el teixit empresarial i la universitat.

L'Objectiu de Desenvolupament Sostenible número 17 determina que, per a assolir els objectius, resulta necessari el foment i la promoció d'aliances eficaces en les esferes pública, públic-privada i de la societat civil, de manera que s'aprofite l'experiència i les estratègies d'obtenció de recursos útils per al bé comú.

Així mateix, l'objectiu estratègic 10 de l'Agenda Urbana 2030, de "Millorar els instruments d'intervenció i la governança", constitueix, en si mateix, el propi projecte 'Serà Horta Sud 2030', en la mesura en què cap dels objectius referenciats al projecte i a la resta d'eixos analitzats i informes elaborats, podria posar-se en marxa sense una adequada bateria d'eines.

A continuació es presenta la segona edició de l'informe sobre energia neta a l'Horta Sud, que parteix de l'estudi de l'evolució dels problemes detectats i de les solucions proposades, amb la finalitat d'adaptar-les i seguir avançant en la transició energètica.

La transició energètica en l'Horta Sud

- 1.** Introducció
- 2.** Dades de l'observatori i diagnòstic
- 3.** Propostes d'actuació

Ajuntaments

Mancomunitat Horta Sud

Diputació de València

Direcció General de Canvi Climàtic

1. Introducció

La transició energètica és un dels dèsset Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS)¹ i un objectiu central i transversal en l'Agenda Urbana Espanyola 2030 (AU)². Segons dades de l'Organització de les Nacions Unides³ (ONU), **l'energia és el factor que contribueix més al canvi climàtic i representa aproximadament el 60% de totes les emissions mundials de gasos d'efecte hivernacle**. A més, la contaminació de l'aire en locals tancats a causa de l'ús de combustibles per a l'energia domèstica va causar 4,3 milions de morts en 2012, més de la meitat dones i xiques.

Amb aquests indicadors, **la transició energètica suposa un dels principals desafiaments del segle XXI**, com es veu reflectit cada vegada més en les polítiques locals, regionals, nacionals i supranacionals.

La Unió Europea, per exemple, es va fixar com a objectiu assolir la quota del 20% en energies renovables en el consum d'energia total de la Unió com a màxim en 2020. Dos anys abans de finalitzar el termini, es va acordar que aquest objectiu fos del 32% per a 2030⁴.

Concretament a Espanya, **l'energia renovable representava l'any 2018 el 17,4% del consum energètic total**⁵. A això s'hi afegeix que es tracta **del país europeu amb una major inversió en renovables durant l'any 2019**⁶. A escala nacional, el pla més ambiciós per a la transició energètica és el **Pla Nacional Integrat d'Energia i Clima** (PNIEC) 2021–2030⁷. Aquest pla es marca com a principals objectius de cara a 2030 assolir la reducció del 23% d'emissions de gasos hivernacle respecte a 1990, que les energies renovables suposen el 42% sobre l'ús final de l'energia, millorar en un 39,5% l'eficiència energètica i assolir el 74% d'energia renovable en la generació elèctrica.

També a escala nacional està vigent l'**Estratègia Nacional contra la Pobresa Energètica 2019–2024**⁸, que persegueix la defensa dels consumidors, especialment de la ciutadania en situacions de vulnerabilitat. En un context com l'actual, marcat per un mercat energètic canviant, s'estableix un paquet de mesures la millor aplicació de les quals serà l'àmbit local.

A escala autonòmica el pla de referència és l'**Estratègia Valenciana de Canvi Climàtic i Energia 2020–2030**⁹, amb mesures per a l'ús d'energies renovables i l'estalvi energètic pel sector públic, com a punta de llança de la transició energètica i de promoció i incentiu per a incrementar l'ús d'energies renovables.

Més enllà de tot això, **l'àmbit local juga un pes central en la transició energètica, ja que són els espais geogràfics on té lloc la vida: on es produeixen despeses de les empreses, les llars, els equipaments municipals, etc.**

Els ajuntaments han de donar un pas endavant i ser referents en produir energia de forma sostenible, abaratir la despesa en el pressupostos i facilitar a la ciutadania l'autoconsum.

1. Organització de les Nacions Unides (2021). Objetivos de Desarrollo Sostenible. Recuperable a <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollosostenible/>

2. Agenda Urbana Española (2019). Objetivo estratégico 5: favorecer la proximidad y la movilidad sostenible. Recuperable a bit.ly/3vsWwcc

3. Organització de les Nacions Unides (2021). Objetivo 7: Garantizar el acceso a una energía asequible, segura, sostenible y moderna. Recuperable a <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/energy/>

4. Parlament Europeu (2018). La energía renovable. Recuperable a https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/es/FTU_2.4.9.pdf

5. Tracking SDG 7 (2019). Results worldwide (mapa interactiu). Recuperable a <https://trackingsdg7esmap.org/>

6. Ecooo (2020) Informe de inversión en renovables. Recuperable a <https://ecooo.es/informe-inversionrenovables/>

7. Vicepresidencia Tercera del Gobierno – Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico (2021). Plan Nacional Integrado de Energía y Clima (PNIEC) 2021–2030. Recuperable a <https://www.miteco.gob.es/es/prensa/pniec.aspx>

8. Ministerio para la Transición Ecológica (2019). Estrategia Nacional Contra la Pobreza Energética 2019–2024. Recuperable a <https://www.miteco.gob.es/es/prensa/>

9. Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica (2020). Estratègia de Canvi Climàtic i Energia. Recuperable a <https://agroambient.gva.es/documents/163279113/168560465/>

2. Diagnòstic: estat de la qüestió

La transició energètica té moltes arestes. El camí cap a una energia neta requereix una visió holística que tinga en consideració no sols la generació d'energia renovable. A nivell polític cal que es produïsquen actuacions en dues línies clares: convertint-se les administracions públiques en punta de llança del canvi de model energètic, reduint el consum i la despesa, i, d'altra banda, facilitant, conscienciant i fent atractiva per a la ciutadania la inversió en mesures d'autoconsum energètic.

A tot això, no es pot oblidar la necessitat que totes les mesures vinculades amb la transició energètica tinguin en consideració que aquesta siga socialment justa, inclusiva, respectuosa amb totes les espècies i amb el territori i participativa.

2.1. Dades de l'Observatori Comarcal 2030

Per analitzar l'estat i l'evolució de la comarca en matèria de transició energètica, l'Observatori Comarcal 2030 contemplava cinc indicadors, que en la nova recollida de dades augmentaran fins a nou. Els cinc indicadors inicials eren: despesa elèctrica municipal (€/any), energia renovable instal·lada en instal·lacions i edificis públics (kw), percentatge del pressupost destinat al PACES (%), bonificació de l'IBI per a la instal·lació d'autoconsum (% i anys de duració de la bonificació) i bonificació de l'ICIO per a la instal·lació d'autoconsum (%).

A aquests cinc, s'hi ha sumat: consum elèctric municipal (MWh/any), temps mitjà de concessió de llicències d'instal·lació d'autoconsum, m² de cobertes cedides per a instal·lacions comunitàries i número d'instal·lacions comunitàries d'autoconsum.

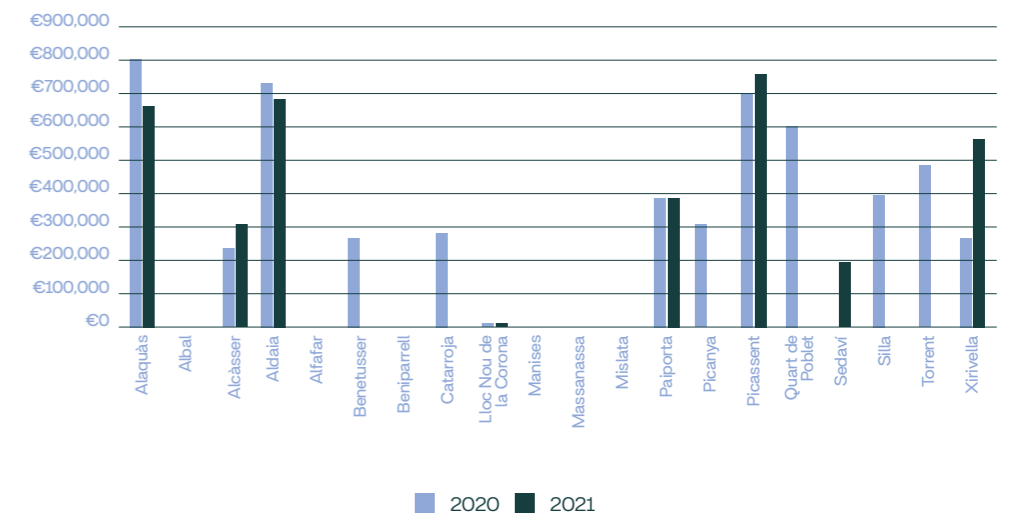
A continuació es desglossen els indicadors ja incorporats amb dades d'anys anteriors.

Despesa elèctrica municipal

L'indicador despesa elèctrica municipal permet saber quin cost suposa per un ajuntament la factura elèctrica. A més d'un avanç en quant a transparència, possibilita un coneixement necessari per tal de poder-la optimitzar.

Cal tenir en compte que **la factura elèctrica d'un ajuntament és una de les despeses que més ens costa a la ciutadania**. És difícil saber quin és el cost per ajuntament, per la fragmentació dels contractes i les partides pressupostàries, però **s'estima que en els municipis de l'Horta Sud aquest cost oscil·la entre 500.000 euros i 1.000.000 d'euros anuals**. De cara a l'anàlisi, cal tenir en consideració que aquests indicadors no poden estar normalitzats, ja que cada municipi té una idiosincrasia diferent, amb més o menys habitants, superfície o serveis públics entre d'altres aspectes, i que **són valors que serveixen principalment per a partir de base per a una reducció de consums i costos mitjançant l'optimització dels serveis**

Despesa elèctrica municipal (2020-2021)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pels ajuntaments

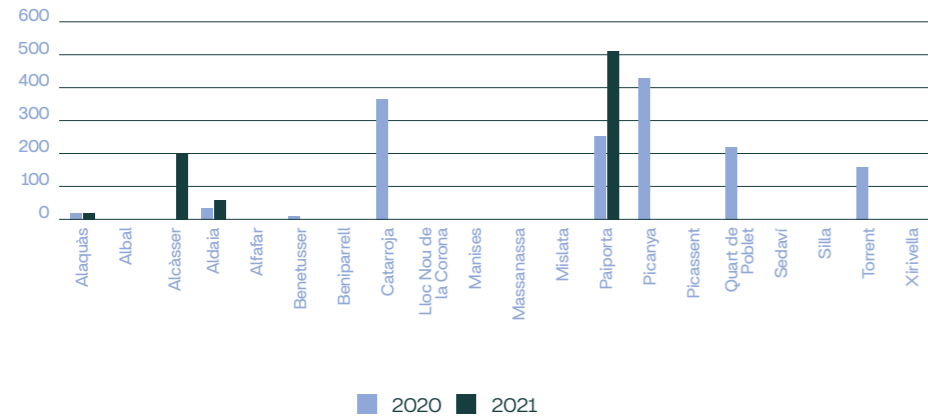
Amb les dades proporcionades pels ajuntaments podem veure com hi ha una despesa elèctrica molt desigual per municipis. Així i tot, les dades de les quals es disposa no permeten concloure que certs municipis tinguin més optimitzat el consum que altres, principalment per la **gran fragmentació de factures i contractes i la inexistència d'una font de mesurament unificada en tots els municipis de l'Horta Sud**.

Així mateix, **tenint en compte especialment l'encariment generalitzat del cost de l'electricitat, enguany s'ha decidit incorporar a l'observatori el consum elèctric municipal (MWh/any) en instal·lacions i edificis públics**. D'aquesta manera, encara que seguís sent un indicador no normalitzable, es pot conèixer d'una forma més acurada l'ús d'energia elèctrica d'un consistori i establir plans d'optimització elèctrica adequats a la realitat local.

Energia renovable instal·lada municipal

Per aconseguir un canvi de model energètic real **és imprescindible també que les administracions aposten per la instal·lació d'energia renovable en les seues dependències**. Actualment, entre els municipis dels quals es coneixen dades perquè les han facilitat, s'observen enormes diferències. Cal tenir en compte però, que **la gran majoria dels municipis de l'Horta Sud estan fent passes endavant en la transició energètica** i que les dades disponibles, al replegar-se i actualitzar-se a any vençut durant el primer trimestre de l'any, corresponen a 2021. Per tant, aquests valors serveixen com a fotografia però caldrà esperar a la tercera versió de l'informe per veure amb una perspectiva més ampla l'evolució de l'energia renovable instal·lada en dependències municipals.

Energia renovable instal·lada (kw) en dependències municipals (2020-2021)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pels ajuntaments

Com es pot comprovar, d'alguns municipis es compta únicament amb dades de 2020, en altres sols de 2021 i en uns pocs dels dos anys. En el gràfic anterior s'incorporen totes les dades disponibles, separades per anys.

Amb aquesta fotografia, podem veure com Paiporta ha fet un gran pas cap a l'energia renovable en instal·lacions municipals, convertint-se en el municipi de l'Horta Sud amb més kw d'energia renovable generats. Seguidament es troben Picanya i Catarroja, també amb uns valors significatius. En línies generals, es preveu una evolució positiva d'aquest indicador, que anirà variant en les pròximes actualitzacions.

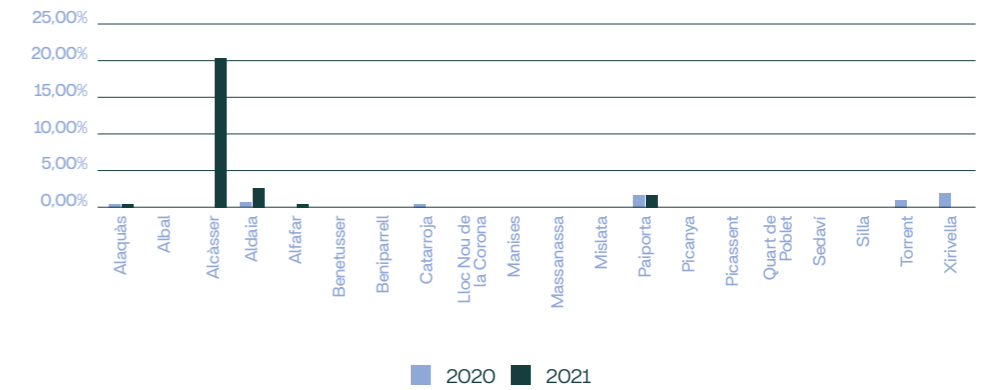

Percentatge del pressupost municipal destinat al PACES

La majoria d'ajuntaments de la comarca han subscrit el Pacte de les Alcaldies pel Clima i l'Energia Sostenible (PACES). No obstant això, encara hui és necessari un canvi substancial en la distribució de les partides pressupostàries, ja que els percentatges de pressupost municipal destinat al PACES es troben en valors molt baixos.

Açò, però, **no necessàriament constata un desinterés polític, sinó que pot respondre a una manca de treball de les corporacions municipals en la relació de les diferents facetes de la gestió municipal amb el PACES.**

Percentatge del pressupost destinat al PACES (2020-2021)

En aquest sentit, observem una gran diferència entre Alcàsser i la resta de municipis dels quals es disposa de dades. Mentre que a Alcàsser es destina un 20% del pressupost total de l'ajuntament a actuacions vinculades amb el compliment del PACES, a Aldaia, segon municipi de la comarca amb un percentatge major, el valor baixa fins al 2,54%. Aquesta dada tant diferent constata la valoració diferent de l'indicador segons els municipis. Per açò, seria imprescindible treballar conjuntament en la unificació de criteris.

Bonificacions per a la instal·lació d'autoconsum: IBI i ICIO

Si es vol realment impulsar la transició energètica, i consegüentment que la ciutadania aposte per l'autoconsum energètic, és imprescindible que els poders públics faciliten i facen atractiva aquesta inversió. Un dels indicadors més clarificadors per a comprovar l'interés de les corporacions municipals per a la transició energètica és la bonificació de l'Impost sobre Bens Immobles (IBI) per autoconsum, però també altres bonificacions com ara la de l'Impost sobre Construccions, Instal·lacions i Obres (ICIO).

Des de la celebració de la taula sobre model energètic emmarcada en el projecte Serà Horta Sud 2030, que va tenir lloc el 30 de juny de 2021 a Benetússer, i fins a dia de hui, diversos municipis han aprovat bonificacions en aquest sentit.

A més, alguns municipis ja estan reduint també al mínim imprescindible els tràmits burocràtics, sent necessària únicament una declaració responsable autosuficient per tirar endavant una xicoteta instal·lació particular. Aquest indicador s'ha inclòs com a 'temps mitjà de concessió de llicències' de cara a la recollida de dades de l'any 2022, pel que estarà disponible en les pròximes actualitzacions de l'informe.

BONIFICACIÓ IBI PER INSTALLACIÓ D'AUTOCONSUM

Estalvi mitjà:		
	+ 999 €	Benetússer / Catarroja / Massanassa
	750 – 999 €	Paiporta / Quart de Poblet / Silla
	500 – 749 €	Sedaví / Manises
	250 – 499 €	Alaquàs / Picanya / Xirivella
	100 – 249 €	Picassent
	- 99 €	Albal / Alcàsser / Aldaia / Alfafar / Beniparrell / Llocnou de la Corona / Mislata / Torrent

En l'últim any i mig, a la comarca de l'Horta Sud s'ha doblat el número de municipis que bonifiquen l'IBI per a la instal·lació de sistemes de producció d'autoconsum energètic. No obstant això, encara hi ha una gran disparitat tant amb el percentatge bonificat com amb el número d'anys de bonificació.

En la il·lustració anterior s'ha fet un càlcul de l'estalvi estimat segons la bonificació establerta, agafant com a valor de referència un IBI de 500 €.

Com a indicador de l'evolució positiva de la comarca cap a la transició energètica trobem que en poc més d'un any i mig:

- S'ha passat de 6 a 12 municipis que bonifiquen l'IBI per la instal·lació d'autoconsum.
- Fa un any i mig, l'estalvi mitjà per bonificació de l'IBI només superava els 500 € en dos municipis (Catarroja i Paiporta), i només a Catarroja l'estalvi mitjà era superior als 1.000 €. A final de 2022, en tres municipis la bonificació ja és superior de mitjana als 1.000 € i la xifra augmenta fins a huit municipis si tenim en consideració els estalvis de més de 500 €.

BONIFICACIÓ ICIO PER INSTALLACIÓ D'AUTOCONSUM

	95%	Alcàsser / Aldaia / Alfafar / Benetússer / Catarroja / Paiporta / Picanya / Picassent / Silla / Torrent / Xirivella
	50-90%	80%: Alaquàs / Sedaví 75%: Albal 50%: Manises / Quart de Poblet
	0%	Beniparrell / Llocnou de la Corona / Massanassa / Mislata

La bonificació de l'Impost sobre Construccions, Instal·lacions i Obres està més generalitzada a l'Horta Sud, i 16 dels 20 municipis de la comarca ja bonifiquen a la ciutadania aquest impost per a la instal·lació d'energia renovable. Dels 16, 11 tenen la bonificació màxima del 95%.

3. Propostes d'actuació

Per fer de la comarca de l'Horta Sud una comarca puntera en la transició energètica és necessari que els municipis abanderem el canvi de model energètic. Així i tot, cal que la resta d'institucions supramunicipals i autonòmiques acompanyen i impulsen de forma conjunta amb els pobles i ciutats aquest canvi, i que ho facen de la mà del teixit associatiu, en igualtat de condicions, com a representació de la societat organitzada i màxima coneixedora de la realitat municipal.

Actualment, és imprescindible que s'apliquen tant mesures adreçades a la optimització de l'energia en dependències públiques i la reducció de la dependència d'energies contaminants com mesures dirigides a la conscienciació i potenciació de les energies renovables i la reducció del consum innecessari en les llars. Igualment, cal tenir en compte que no és necessari implementar noves mesures, simplement cal apostar per les mesures implementades en altres territoris amb models d'èxit i seguint les indicacions de les associacions que treballen per la transició energètica.

Per tot això, es proposa als ajuntaments, a la Mancomunitat Intermunicipal de l'Horta Sud i a les altres institucions en general, un seguit d'accions concretes que permetran, de forma senzilla i adaptada a la realitat de cada municipi, avançar cap a un model energètic net:

Ajuntaments

- Aplicar totes les mesures possibles per a **potenciar i afavorir l'autoconsum energètic** en la ciutadania del municipi:
- **Bonificar**, d'acord amb les recomanacions fetes per Ecooo¹⁰, l'IBI per autoconsum energètic, tendint a l'assoliment d'una bonificació del 50% durant un període de cinc anys.
- **Bonificar l'ICIO per la instal·lació d'autoconsum energètic en un 95%.**
- **Reduir al mínim imprescindible els tràmits exigits** per a d'instal·lació de plaques fotovoltaïques de particulars¹¹.
- **Garantir un servei públic d'assessorament i acompanyament a la ciutadania** per a la instal·lació de plaques fotovoltaïques.
- **Optimitzar el consum energètic en les instal·lacions municipals i via pública**, eliminant tots aquells consums prescindibles. Un exemple per a la optimització pot ser els canvis en equipaments municipals de llums d'encesa i apagada per interruptor per llums amb sensors de moviment. Per a poder fer-ho amb rigor i transparència, serà imprescindible disposar d'un inventari fiable de punts de consum i d'una metodologia pel seu tractament recurrent.
- **Transitar progressivament cap a les cooperatives d'energia verda**, marcant un percentatge anual de canvi de companyia a una empresa sostenible, i optimitzant, al mateix temps, la factura energètica municipal.
- **Impulsar, conjuntament amb les associacions** que treballen en aspectes energètics, un pla de transició energètica municipal.
- **Implementar el projecte 50/50 en els centres escolars municipals.**
- **Contractar personal tècnic expert dedicat en exclusiva a la transició energètica.**
- **Implementar plans d'atenció i erradicació de la pobresa energètica.**
- **Publicar les partides destinades als PACES** desglossades i marcar un augment anual progressiu del 0,5% del pressupost total del consistori.
- **Facilitar amb caràcter anual les dades que conformen l'observatori comarcal**, així com d'aquells nous indicadors que es puguin anar incorporant.

10. Ecooo (2019). Guia para el fomento del autoconsumo renovable desde el ámbito municipal. Recuperable a <https://ecooo.es/cultura-energetica/>

11. Ecooo (2019). Guia para el fomento del autoconsumo renovable desde el ámbito municipal. Recuperable a <https://ecooo.es/cultura-energetica/>

Mancomunitat Horta Sud

- **Impulsar un projecte comarcal de transició energètica** i cerca de fons europeus per situar a l'Horta Sud com a territori referent en el canvi de model energètic, en un projecte que pugua contenir, entre d'altres:
- **Crear una oficina comarcal itinerant de suport a la ciutadania** que estiga interessada en millorar la seua situació de contractació i eficiència energètiques, així com en instal·lar plaques fotovoltaïques a la seua llar.
- **Elaborar un estudi de consums energètics** que permeta reduir les despeses i consums superflus dels municipis.
- **Promoure la mancomunació de tots els serveis possibles** que permeten reduir despeses i consums.
- **Promoure la coordinació efectiva entre totes les administracions competents** i de forma conjunta amb les associacions que treballen per la transició energètica.
- **Impulsar una campanya comarcal de comunicació i sensibilització sobre la necessitat de la transició energètica.**
- **Cooperar en la recopilació anual de les dades** que conformen l'observatori i d'aquells nous indicadors que es puguin anar incorporant.

Diputació de València

- **Donar suport** a la Mancomunitat i als ajuntaments per a implementar les mesures anteriors.
- **Realitzar jornades de sensibilització i formacions** en transició energètica per a personal electe i tècnic de les administracions públiques.
- **Publicar periòdicament els PACES actualitzats** dels municipis de la província.

Direcció General de Canvi Climàtic

- **Donar suport** a la Mancomunitat i als ajuntaments per a implementar les mesures anteriors.
- **Realitzar jornades de sensibilització i formacions** en transició energètica per a personal electe i tècnic de les administracions públiques.

Edita

Fundació Horta Sud

Presidenta

Concepción López Primo

Coordinació

Aleix Pujol Puigmal

Text i redacció

Fundació Horta Sud

Disseny Gràfic i maquetació:

Eugenio Simó

Aquest material forma part del programa 'Serà Horta Sud 2030' de la Fundació Horta Sud, el qual compta amb la col·laboració de la Conselleria de Participació, Transparència, Cooperació i Qualitat Democràtica de la Generalitat Valenciana i la Mancomunitat Intermunicipal de l'Horta Sud.

Dipòsit legal: V-260-2023

Primera edició: Setembre 2021

Segona edició: Novembre 2021

Tercera edició: Gener 2023

Per a la redacció d'aquest informe hem utilitzat un llenguatge inclusiu i no sexista.

Imprès en paper 100% reciclat.
Procés de fabricació sense clor i sense blanquejadors òptics.
Homologat internacionalment

SERÀ

Fundació Horta Sud / Mancomunitat Horta Sud / Col·lectiu Soterranya / Aeioluz / Foro Empresarial de l'Horta Sud / IDECO /
Fundació Novaterra / Museu Comarcal de l'Horta Sud / Cor de Vila / Càtedra Terra Ciutadana / Catedrades/ Xarxa Participa